

УДК 78.071

Настя Присяжнюк**СПОГАД ПРО К. КВІТКУ
(ПУБЛІКАЦІЯ ЯРОСЛАВА МИРОНЕНКА¹)**

Публікація Я. Мироненка являє собою розшифрування фонограми його бесіди з Настею Присяжнюк, вчителькою із с. Погребище (Вінницька обл.), знавцем місцевої фольклорної традиції. Починаючи з 20-х рр. з нею працювали відомі українські фольклористи, одним з перших серед яких був К. Квітка. Спогади про нього складають зміст публікації.

Ключові слова: Настя Присяжнюк, Климент Квітка.

Після революції в 1919 році була заснована Українська Академія наук. При Академії наук був заснований Музично-етнографічний кабінет. Для нього була одведена кімната, і цей кабінет очолив Климент Васильєвич Квітка. Як він очолив, то, як би казати, сам один. Ну мав він потім уже асистента їдного тільки, та й годі.

Тепер, значить – чисте поле. І йому ж треба роботу направити. То він іде до студентів Київського університету (це було в 1920 році) і їм каже, що треба збирати пісні, прислів'я, взагалі українську народну творчість. І хто знає пісні, то все то записуйте.

Цей виступ слухав мій брат – Афон Андріанович Присяжнюк. Як він вислухав, так до нього підходе та каже:

– Ви знаєте, у мене є сестра Настя, яка знає дуже багато пісень.

Тоді Квітка звертається до мене письмово (ну того письма вже нема), щоб я подавала цей матеріал.

Брат приїжджає, звертається до Мелетицького:

– Що ось, ти знаєш музичну грамоту (а Мелетицький був керівник хору, у нас прекрасний хор був у 1920 аж до 1923 року; хор великий був, більше 30 чоловік), то запишіть від Насті Андріанівни пісні.

С Мелетицьким ми записали 150 пісень, прекрасних таких. Кожну пісню я знаю і мелодію її і слова до кінця. Це перші пісні. Найкращі такі пісні, старинні такі, що я ще одмала гула, од сестер своїх старших, ще с 1900-го року. С 6-ти років я їх знаю, ці пісні. То я записала такі, що не літературного походження, а саме такі, погребиські.

І брат забрав і одвіз йому (Квітці). К. В. Квітка подарував мені свій збірник українських пісень². Но бачитись з ним я не бачилася.

¹ Під час фольклорної експедиції в с. Погребище, районний центр Вінницької обл. (східне Поділля) я познайомився з Настею Присяжнюк. Вона висловила бажання розповісти про свої зустрічі з Климентом Квіткою.

Коли вже я мала десять років педагогічного стажу (закінчила Кам'янець-Подільській інститут) то мене професор, якій у Кам'янці викладав загальне мовознавство, а згодом перейшов до наукового дослідного Інституту мовознавства у Києві, запросив мене: поступайте в аспірантуру.

Я не дуже хотіла, але поступила в 1931 році в аспірантуру, і влітку 1932 року рішила піти в Музично-етнографічний кабінет.

І як я прихожу в Кабінет, то там він один. Ну я сказала, хто я, мол, Присяжнюк Настя Андріановна. Він каже:

– Є Ваші пісні, сто п'ятдесят. Показав мені. Це була та етажерочка їдна, так як стіляж, і деякі іще пісні були зібрані.

– Але зараз не час видавати. Но ви все-таки пишіть, записуйте.

Я йому кажу, шо вже «Весілля» в мене готово почти. Він мені ще дав настанову, як паспортизувати кожду пісню: Записала пісню – од кого записала, якого числа записала, хто це: робітник, чи селянин, чи службовець і скільки йому років, із якої місцевості...

Кожна пісня у мене паспортизована. Це він мене навчив, щоб я так робила.

Дальше. Він мене просе: Заспівайте пісню. Я йому заспівала лише одну тільки пісню. Тоді ще магнітофонів не було, а були фонографи.

Я йому заспівала пісню, що:

1. У лузі лоза похилилася.
Лиха свекруха насварилася (2)
2. Мені у печі вогонь залила,
Шоб я молода не вечеряла. (2)
3. А я й молода доброго ума
Пішла в світлоньку – спатоньки лягла. (2)
4. Як заснула сон, то й місяць зійшов,
Заснула другий, мій милий прийшов. (2)
5. – Чи ти мила спиш, чи ти дримаєш?
Чом воріточок не відчиняєш? (2)
6. Я, милий, не сплю, я й не дримаю,
Тільки я й лежу, думу думаю (2)
7. Я в батька була,
Та ще й дівкою –
Вмивалась медом-горілкою (2)
8. А за тобою молодицею
Вмиваюсь слізьми-кривавицею. (2)
9. В кого дочок сім – то є доля всім,
Я в батька одна, то й долі нема. (2)

² Тут йдеться про збірку «Українські народні мелодії. – Київ: Слово, 1922.

Вивчила я цю пісню в 1902 році, ще мені було тільки тоді вісім років. Записана ця пісня (на фонограф).

Ще ми багато говорили взагалі про пісні, про все... З ним говорити було дуже приємно. В нього був такий тихий, такий ласкавий голос. Він був невисокого росту, ну простий, такий простий, що давався на розмову.

Ну, ми з ним говорили довгий час. А потім я рішила ще раз до нього прийти.

Так я прийшла цього літа 1932 року, то він каже, що в нас є такий ніби клопіт. Британський музей збирає з усього світа плачі над померлими – голосіння.

Ну, каже, в нас є слова голосінь, а мелодій нема, бо не підеш же ти с фонографом на кладовисько. Чи ви вмієте плакати?

Я кажу: – Умію.

Він каже: – Заплачте.

То я йому заплакала, як моя сестра Ганна плакала за дівчинкою. Три з половиною років умерла дівчинка Одарочка.

Це шедевральний був плач. Я так точно як сестра...

(Є записаний цей плач. Один письменник Качкан навіть всенький плач записав.)

Я так плакала, що він (Квітка) прямо злякався, що я так переживаю.

Я держала от фонографа трубку, він схопив (*сміється*). Я уже кончила (голосити), то він бистро приподніс води, кружку води, склянку, думав, що я переживаю.

Я засміялась, кажу:

– Та и що ви? – кажу.

– Як це?

– А артисти як іграють? Я ж артистка, може бути, у п'есах-то іграю любительських хотя би. То можу як артистка: як треба плакати – то плачу, а як треба сміяться – то я сміюсь.

То він (Квітка) був дуже високої думки за це. А потом ще я два плачі – як мама плакали за татом, і як сестра Ганна і Софія плакали теж за татом.

І ці плачі віддані були послати в Британській музей...

Я училася в аспірантурі, то мені дуже тяжко було, то якось так, що більше до нього не прийшла, і дізналася, що в 1933 році (його) забрали для пользи дела, забрали в Москву³.

---

³ Обставини переїзду Квітки до Москви для «пользи дела» висвітлені в попередній статті збірника.